

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวคิด ทศนคติที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดำเนินธุรกิจของนักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนอันเป็นเงื่อนไขที่ทำให้พวกเขาประสบความสำเร็จ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์นักธุรกิจเหล่านั้น และสรุปผลออกมาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ อย่างไรก็ตามการสัมภาษณ์ในครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้าง(semi-structured interview) เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่มีผลต่อการจัดการแบบจีน

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

1.1 แหล่งข้อมูลเอกสาร

แหล่งข้อมูลเอกสารที่นำมาใช้อ้างอิงและค้นคว้าถึงข้อมูลและความเป็นมาของคนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ได้มาจากห้องสมุดของมหาวิทยาลัยพายัพและ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยข้อมูลเหล่านั้นอยู่ในรูปของเอกสารทางวิชาการ บทความ บทวิจารณ์ งานวิจัย ตำรา หนังสือที่เกี่ยวข้องกับคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนในต่างประเทศและประเทศไทย เพื่อเป็นแนวความคิดที่นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบที่จะศึกษา

ข้อมูลที่เป็นภาษาต่างประเทศ และหนังสือภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ส่วนใหญ่จะมาจากห้องสมุดของมหาวิทยาลัยพายัพขณะที่เอกสารที่เป็นวิทยานิพนธ์เชิงคุณภาพที่นำมาเป็นแบบอย่างในการทำวิจัยครั้งนี้มาจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าในต่างประเทศที่นอกเหนือจากการใช้ตำราหรือหนังสือที่เป็นภาษาอังกฤษแล้วผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ตเช่นบทความทางวิชาการ ผลงานวิจัย จากวารสารทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับในต่างประเทศ โดยผ่าน โปรแกรม Pro Quest (ABI-inform), Emerald, Ebesco, และ Wilson เป็นต้น

ขณะเดียวกัน ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการหยิบยืมหนังสืองานศพญาติพี่น้องของผู้ที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์และเอกสารที่เก็บไว้ในสมาคมจีนต่าง ๆ

การศึกษาในเรื่องคนจีนนั้นผู้วิจัยได้กล่าวถึงประวัติ ความเป็นมา การอพยพของคนจีนที่เข้ามาสู่ประเทศไทยในสมัยต่างๆ ตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์และกล่าวถึงถิ่นฐานที่คนจีนมาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ต่อมาได้กล่าวถึงปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการจัดการแบบจีนที่เป็นแนวทางในการออกแบบโครงสร้างในการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้

1.2 แหล่งข้อมูลบุคคล

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนจำนวนทั้งสิ้น 30 คน ในจังหวัดเชียงใหม่โดยไม่ได้แบ่งแยกว่าพวกเขาเป็นกลุ่มคนจีนที่ใช้ภาษาพูดใดเช่น แค้จิว กวางคัง ไทหล่า ฮากกา ฮกเกี้ยน ขณะเดียวกันก็ไม่ได้แบ่งแยกว่าพวกเขาเป็นบุคคลที่เกิดในประเทศจีนหรือประเทศไทย แต่ทุกคนเป็นบุคคลที่เข้ามาทำธุรกิจเชียงใหม่ไม่น้อยกว่า 22 ปี ผู้ที่ให้ข้อมูลบางรายเข้ามาอาศัยอยู่ในเชียงใหม่มานานกว่า 60 ปี

นักธุรกิจเหล่านี้ ส่วนใหญ่มีอายุเกิน 45 ปี โดยบุคคลที่มีอายุมากที่สุดคือ 89 ปี และเป็นบุคคลที่เกิดในประเทศจีน ซึ่งให้ข้อมูลที่มีประโยชน์มากต่อการศึกษาในครั้งนี้ การสัมภาษณ์ในครั้งนี้เน้นที่ชาวไทยเชื้อสายจีนที่เป็นนักธุรกิจ ไม่ได้เจาะลึกไปที่ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีหรือด้านสังคม มานุษยวิทยา

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งระยะเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ช่วงดังนี้

1. การเตรียมการสัมภาษณ์ ในระยะนี้ผู้วิจัยได้จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์และถ่ายเอกสารไว้ตามจำนวนผู้ที่จะเข้าไปสัมภาษณ์ ขณะเดียวกันก็ได้ขอให้ทางสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยพายัพออกจดหมายเพื่อขอสัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนตามที่ได้ตั้งใจไว้

2. การนัดหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์ ในระยะนี้ผู้วิจัยได้นำจดหมายที่ทางสถาบันวิจัยออกให้ นำไปให้ผู้ที่เป็นเป้าหมายในการสัมภาษณ์ ในบางครั้ง ผู้วิจัยได้มีโอกาสพบกับเจ้าของกิจการเพื่อแนะนำตนเองและกล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการวิจัย ในบางครั้งก็พบเพียงเลขานุการของเจ้าของกิจการและได้ฝากจดหมายและเบอร์ โทรศัพท์ของผู้วิจัยเพื่อที่เจ้าของกิจการเหล่านั้นจะได้ติดต่อกลับมา ผู้วิจัยได้พบกับเจ้าของกิจการบางรายที่อนุญาตให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์ในขณะนั้น โดยไม่ต้องมีการนัดหมายอีก ทำให้ได้รับความสะดวกในการสัมภาษณ์เป็นอย่างยิ่ง ในสภาพบรรยากาศที่เป็นกันเอง

และประสบการณ์ที่ผ่านมาก่อนก่อให้เกิดประโยชน์กับการวิจัย โดยเฉพาะผู้ถูกสัมภาษณ์ที่เป็นบุคคลผู้สูงอายุ

2.2 วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. การสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่เป็นการนัดหมายกับผู้ประกอบการล่วงหน้า การสัมภาษณ์นักธุรกิจบางรายได้รับคำแนะนำจากผู้ที่ถูกสัมภาษณ์เดิมที่อาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว เช่น เป็นเพื่อน เป็นสมาชิกในสโมสรหรือสมาคมเดียวกัน ทำให้ผู้ทำวิจัยได้รับข้อมูลใหม่ๆ ในเชิงลึกที่เกี่ยวกับแนวคิดและปรัชญาในการทำธุรกิจของชาวไทยเชื้อสายจีนเพิ่มมากขึ้นเพราะบางท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวัฒนธรรม ภาษาและปรัชญาในการดำเนินธุรกิจของชาวจีน

ระยะเวลาในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งใช้เวลาเกินหนึ่งชั่วโมง บางรายอาจใช้เวลาถึง สาม ชั่วโมงและบางรายมีการนัดหมายเพื่อกลับไปสัมภาษณ์ ญาติพี่น้องของตนเองอีกครั้งหนึ่ง ทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ ข้อสังเกตที่ได้จากการสัมภาษณ์ก็คือ ยิ่งใช้เวลานาน ก็จะเกิดบรรยากาศแห่งความสนิทสนมมากขึ้นระหว่างผู้วิจัยและผู้ถูกสัมภาษณ์ ทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์กล้าเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวและวิธีในการดำเนินธุรกิจของพวกเขา

การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบ กึ่ง โครงสร้าง (semi-structured interview) โดยมีการออกแบบคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เป็นเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเอกสารนั้นเป็นเอกสารที่เป็นทุติยภูมิ และตติยภูมิ (secondary and tertiary data) คำถามทั้งหมดจะมี 36 ข้อ โดยจะเริ่มจากคำถามข้อแรก อย่างไรก็ตาม ในการสัมภาษณ์ทุกครั้ง ผู้ทำวิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เล่าเรื่องและเหตุการณ์ที่นอกเหนือจากคำถามในแต่ละข้อ โดยถือว่าเป็นข้อมูลที่มีค่ามากที่อยู่นอกเหนือจากคำถาม โดยข้อมูลเหล่านั้นอาจเป็นข้อมูลที่ไม่มีผู้ใดเคยอ้างถึง ทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ ขึ้นอีกจำนวนมาก ขณะสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้บันทึกคำถามลงในแผ่นบันทึกเสียงและทำบันทึกย่อเพื่อเป็นการเก็บข้อมูลให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

การสัมภาษณ์บางรายอาจมีอุปสรรคด้านภาษาเนื่องจากนักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนบางท่านอายุมากและไม่สามารถอธิบายคำศัพท์บางคำเป็นภาษาไทยได้ อย่างไรก็ตาม ปัญหานี้ได้รับการแก้ไขโดยญาติพี่น้องหรือลูกหลานเข้ามาช่วยเหลือในการอธิบายและแปลความหมายของคำบางคำที่คลุมเครือ

ผู้วิจัยได้ขออนุญาตในการอ้างอิงคำพูดของผู้ที่ถูกสัมภาษณ์เพื่อบันทึกลงในรายงานการวิจัยเพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัยในครั้งนี้ซึ่งทุกท่าน ได้อนุญาตให้ผู้ทำวิจัยนำชื่อและนามสกุลของท่านเหล่านั้นมาอ้างอิงได้

2. การสังเกต ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (unobtrusive methods) โดยเป็นการสังเกตธุรกิจที่เข้าไปสัมภาษณ์อยู่จนนอก ไม่ได้เข้าไปร่วมกิจกรรมในธุรกิจที่เข้าไปสัมภาษณ์ ผู้วิจัย

ได้สังเกต สภาพร้านค้า บ้าน โรงงาน ซึ่งบางธุรกิจใช้บริเวณเดียวกันเป็นทั้งที่อยู่อาศัย โรงงาน หรือ สถานที่ประกอบการแต่บางแห่งก็แยกเป็นสัดส่วน ขณะเดียวกันก็ได้สังเกต ความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลในครอบครัว การให้ความสำคัญต่อผู้อาวุโส ผู้มีอำนาจสูงสุด การดำเนินธุรกิจ เช่นอำนาจในการตัดสินใจ การปฏิบัติต่อลูกค้า การจัดร้านค้า ตลอดจนความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยและการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สังเกตได้ในสำนักงานและสถานประกอบการต่างๆที่เข้าไปสัมภาษณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลในเวลาต่อมา

3. การบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร และ แถบบันทึกเสียงของนักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนที่ให้โอกาสในการสัมภาษณ์ มาประมวลเป็นข้อตามหัวข้อและหมวดหมู่ในแบบสัมภาษณ์ โดยมีการสรุปรายละเอียด วิเคราะห์และสังเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

4. การตรวจสอบข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลพร้อมกับการวิจัย โดยตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้รับขณะสัมภาษณ์นั้นเพียงพอต่อวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยครั้งนี้หรือไม่ หากไม่เพียงพอก็จะสัมภาษณ์เพิ่มเติม ขณะเดียวกัน ผู้วิจัยพยายามตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับ โดยใช้วิธีแบบสามเส้า (Triangulation Methodology) เพื่อเป็นการทดสอบว่าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้นมีข้อเท็จจริงมากน้อยเพียงใดในเรื่องเดียวกัน โดยทดสอบจากการสัมภาษณ์นักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนท่านอื่น จากการสังเกตพฤติกรรมการดำเนินธุรกิจ และการค้นคว้าจากเอกสารที่เป็นระดับทุติยภูมิและตติยภูมิ เช่นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับชุมชนชาวจีนดั้งเดิมของเชียงใหม่ที่ท่านให้ข้อมูลตรงกันว่าอยู่บริเวณวัดเกตการามในปัจจุบัน หรือแนวคิดที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างนักธุรกิจชาวจีนด้วยกัน ซึ่งถือว่าข้อมูลส่วนใหญ่ตรงกันและเชื่อถือได้

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์มาสรุปเป็นหัวข้อ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากนั้นจึงนำข้อมูลเหล่านั้นมาอภิปรายผลเพื่อเป็นแนวคิดและข้อเสนอแนะถึงเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จของนักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนในเชียงใหม่ แนวทางในการจัดการธุรกิจและความคิดเห็นที่นักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนเหล่านั้นมีต่อการจัดการแบบจีน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาขั้นต่อไปสำหรับผู้สนใจ